

Cīņa pret naida runu ES tiesību aktos

Natalie Alkiviadou
Vecākais pētnieks
Justitia, Dānija

This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Struktūra

- Naida runas definīcija
- Krimināltiesību satvars
- Diskriminācijas satvars
- Tiešsaistes naida runa
- Vārda brīvība pret naida runu (aplūkots uz mākslīgā intelekta bāzes)

Naida runa: Definīcija?

- Nav universālas naida runas definīcijas
- Rezultāts: atšķirīgi sliekšņa līmeņi - ANO/ ES/ nacionālie tiesību akti

3

Naida runa: Definīcija?

FRA:

Naida, diskriminācijas vai naidīguma pret personu aicinājums vai veicināšana, pamatojoties uz aizspriedumiem pret šo personu noteiktas pazīmes dēļ.

4

Krimināltiesību satvars

Padomes pamatlēmums par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm

1. pants Noziedzīgi nodarījumi saistībā ar rasismu un ksenofobiju

Publisks aicinājums uz vardarbību vai naidu, kas vērstas pret personu grupu vai šādas grupas locekli, ko raksturo rase, ādas krāsa, reliģija, izcelsme, nacionālā vai etniskā piederība;

Genocīda noziegumu, noziegumu pret cilvēci un kara noziegumu publiska attaisnošana, noliegšana vai rupja banalizēšana.

Sliekšņa līmenis un tvērums?

Savā 2020. gada uzrunā Eiropas Komisijas priekšsēdētāja atzīmēja, ka Komisija attiecinās ES-līmeņa noziegumu sarakstu, aptverot visa veida naida noziegumus un naida runu, kas balstīta uz rasi, reliģiju, dzimumu vai dzimumpiederību. Taču priekšsēdētāja arī minēja, ka Komisija strādās pie tā, lai stiprinātu nacionālos vienlīdzības tiesību aktus.

Diskriminācijas aizlieguma satvars

[Direktīva 2000/43/EK](#) pret diskrimināciju rases un etniskās izcelsmes dēļ

[Direktīva 2000/78/EK](#) pret diskrimināciju reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.

[Direktīvas priekšlikums \(COM\(2008\)462\)](#) pret diskrimināciju reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ ārpus darba vietas.

Nevienlīdzība diskriminācijas novēršanas tiesību aktos (Nodarbinātības direktīva un Rasu vienlīdzības direktīva) - otrā attiecas uz situācijām ārpus darba attiecībām, arodbiedrībām un profesionālo apmācību saistībā ar sociālajām priekšrocībām, izglītību un piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

2013. gadā Eiropas Parlaments ieteica, ka lēmumā ir jāiekļauj dzimumorientācijas un dzimumidentitātes pamati

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding v. Firma Feryn

- Iesaisīts Beļģijas firmas direktors, kurš norādīja, ka nevēlas pieņemt darbā strādniekus no Marokas.
- Pirmā Rasu vienlīdzības direktīvas lieta (par vēršanos pret konkrētu rases vai etnisko izcelsmi)
- EST konstatēja, ka darba devēja publiski apgalvojums par to, ka persona netiek pieņemta darbā šīs personas piederības aizsargātai minoritātei dēļ, ir tieša diskriminācija saskaņā ar ES diskriminācijas novēršanas tiesību aktiem.

7

Asociația Accept v Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

- Šis spriedums attiecas uz homofobisku incidentu Rumānijas futbola klubā un veido pamatu jaunam klasterim ES diskriminācijas novēršanas tiesībās.
- 2010. gada februārī Rumānijas futbola kluba Steaua București SA (“Steaua”) patrons Becali cita starpā paziņoja, ka “pat ja man būtu jāslēdz [FK Steaua], es nevarētu pieņemt komandā homoseksuāli” un “pat ja [spēlētāja X pašreizējais klubs] dotu viņu man bez maksas, es viņu neņemtu! Viņš varētu būt lielākais nekārtību cēlētājs, lielākais dzērājs. . .bet ja viņš ir homoseksuāls, es negribu par viņu pat zināt.”

8

Asociația Accept v Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

- *Feryn* piecēja tika turpināta *ACCEPT*, kas attiecās uz dzimumorientācijas raksturiežīmi.
- Attiecībā uz *ACCEPT* Tiesa izteica būtisku apgalvojumu, atzīstot, ka noteikti homofobiski izteikumi nodarbinātības kontekstā var veidot tiešu diskrimināciju.

NH v. Associazione Avvocatura per I Diritti LGBTI – Rete Lenford

- Radio intervijas laikā vecākais jurists juridiskajā firmā norādīja, ka viņš nekad nepieņemu darbā juridiskajā firmā homoseksuālu personu, kā arī nevēlētos izmantot šādu personu sniegtos pakalpojumus.
- Taču brīdī, kad viņš šo apgalvojumu izteica, NH juridiskajā firmā rekrutēšanas process nenotika.
- Tiesa atzina, ka: ‘nosacījumi attiecībā uz piekļuvi darbam ... vai profesijai’ Vienlīdzības pamatdirektīvas 3. panta (1)(a) punktā ir jāinterpretē tā, lai ietvertu šādus apgalvojumus, kādus izteicis NH, *pat ja rekrutēšanas process nenotiek* un nav plānots, ar nosacījumu, ka saite starp šiem paziņojumiem un nosacījumiem piekļuvei darbam vai profesijai šajā uzņēmumā nav hipotētiska.

NH v. Associazione Avvocatura per I Diritti LGBTI – Rete Lenford

Saskaņā ar Ģenerāladvokāta atzinumu:

- Tika apspriesta saistība starp nediskriminējošu likumu un vārda brīvību.
- Viņas skatījumā, pieņemot Vienlīdzības pamatdirektīvu, ES likumdevējs ir izteicis skaidru izvēli.
- Izteikumus, kas ir diskriminējoši un iekļaujas Direktīvas 2000/78 tvērumā, nevar attaisnot, aizbildinoties ar vārda brīvību.
- Tāpēc darba devējs nedrīkst paziņot, ka nepieņems darbā LGBTI personas vai personas ar invaliditāti, vai kristiešus, vai musulmaņus, vai ebrejus, un tad atsaukties uz vārda brīvību kā aizstāvības argumentu. Izskatot šādu apgalvojumu, persona neizmanto savu vārda brīvību. Tiek izziņota diskriminējoša rekrutēšanas politika.

Tiešsaistes naida runa

- Nacionālie piemēri, piemēram, NetzDG
- Digitālo pakalpojumu akts
- Rīcības kodekss attiecībā uz nelikumīgu naida runu

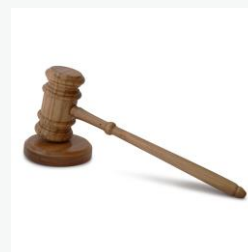
Vācijas NetzDG

2017. gada Vācijas tīkla izpildes aktā (NetzDG) ir noteikts pienākums sociālo mēdiju platformām ar vismaz 2 miljoniem lietotāju dzēst nelikumīgu saturu - tostarp apvainojumus un reliģiska rakstura aizvainojumus. Skaidri nelikumīgs saturs (nedefinēts) ir jādzēš 24 stundu laikā, pastāvot augstu sankciju (līdz pat 50 miljoni euro) riskam.

Vēsturiskais konteksts un Vācijā izveidotā likuma varas struktūra atzīta. Taču divos ziņojumos (2019. & 2020.) Justitia konstatēja, ka tā rezultātā vairāk nekā 20 valstis, tostarp Krievija, Venecuēla, Turcija un Baltkrievija, ir kopējušas un atsevišķos gadījumos paplašinājušas Vācijas precedenta uzstādījumus, uzsākot "regulējuma centienus", kas apdraud vārda brīvību.

Avia likums

- 2020. gada jūnijā Francijas Konstitucionālā tiesa pasludināja noteiktas tā dēvētā "Avia-likuma" (pamatā, Francijas NetzDG) normas par neatbilstošām konstitūcijai:
- Šīs normas ietvēra: 24 stundu termiņš nelikumīgas naida runas dzēšanai: "ņemot vērā sarežģījumus, kas saistīti ar to, lai konstatētu, ka attiecīgais saturs ir pēc būtības skaidri nelikumīgs... un risku, ka varētu būt liels skaits ziņojumu, kas izrādās nepamatoti, šāds laika termiņš ir ļoti īss".
- Tiesa arī konstatēja, ka šī norma, kā arī augsts sods un platformas atbildības neesamība ierobežo "vārda brīvības izmantošanu tādā veidā, kas nav nepieciešams, piemērots un samērīgs".

Digitālo pakalpojumu akts

- 2020. gada februārī Komisija ierosināja Digitālo pakalpojumu aktu (DPA), lai radītu harmonizētu atbildi uz tādiem jautājumiem, kā nelegāla tiešsaistes satura dzēšana, kas ietver “naida runu un pretlikumīgu diskriminējošu saturu.”
- DPA ir paredzēti tādi pasākumi, kā kontaktpunktu izveidošana visiem interneta starpniekiem, gada pārskatu iesniegšana, iekšējie auditi un soda sankciju piemērošana neatbilstības gadījumos.
- EP pieņēma galīgo redakciju apspriešanai 2022. gada janvārī.
- Nosacīta atbildība nevis vispārējs monitoringa pienākums
- Platformas/ ļoti lielas platformas - satura migrācija?
- “nelikumīgs saturs”/ “nekavējoties”/soda naudas
- Digitālo pakalpojumu koordinators katrā dalībvalstī, lai uzraudzītu īstenošanas procesu (Ungārijas 2021. gada “geju propagandas” likums?)

15

Rezultāts - lielāks spiediens uz platformām

Kā kopsavilkumā norādījusi **Klonick** diskusijā Facebook:

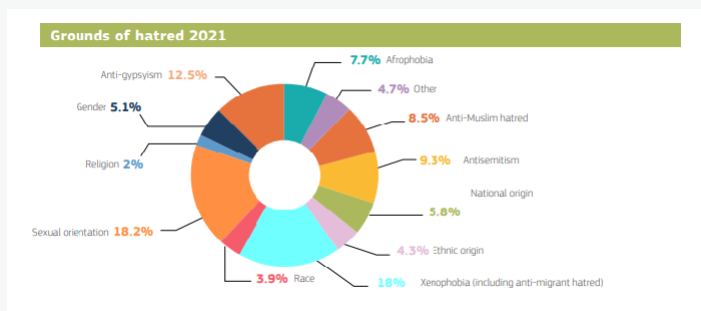
- Pēdējos 10 gadus - paaugstināts publiskais spiediens un nacionālie tiesību akti (piem. NetzDG), lai likvidētu naida runu
- Skar Facebook “atbalstu vārda brīvībai”
- Kopienas vadlīnijas - “ierobežojošākas un līdzīgākas Eiropas standartiem”

16

Rīcības kodekss cīņai pret nelikumīgu naida runu tiešsaistē

Rīcības kodekss cīņai pret nelikumīgu naida runu tiešsaistē 2016
(brīvprātīgs, augošs, piem. LinkedIn, monitoringa pasākumi, CSO)

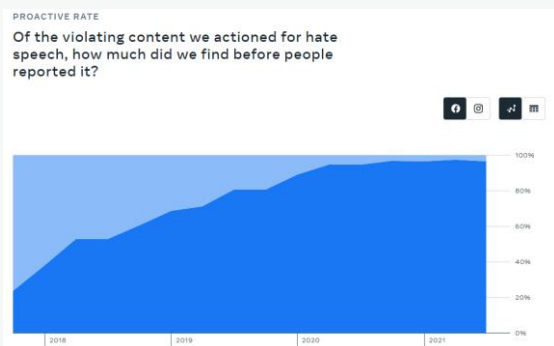
Dati no 6. monitoringa pasākuma (2021. gada oktobris)

Mākslīgais intelekts

Paaugstināts spiediens izņemšanai - paaugstināta MI nepieciešamība

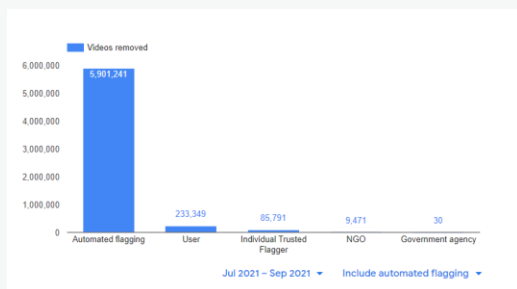
Facebook

Mākslīgais intelekts

Paaugstināts spiediens izņemšanai - paaugstināta MI nepieciešamība

YouTube

19

Mākslīgais intelekts

Bijušais ANO speciālais ziņotājs vārda brīvības jautājumos atzīmēja, ka aicinājumi paplašināt automatisko rīku izmantošanu attiecībā uz terorisma un citām satūra jomām "draud izveidot visaptverošus un neproporcionālus pirms publicēšanas cenzūras režīmus".

Eiropas Padome izdeva ziņojumu, kurā tiek izteiktas bažas par to, kā MI izmantošana satūra moderācijai ietekmē likuma varu, īpaši tādas jēdzienus, kā likumība, leģitimitāte un samērīgums.

Eiropas Padome atzīmēja, ka paplašināta MI izmantošana satūra moderācijai var novest pie pārmērīgas bloķēšanas un līdz ar to radīt risku vārda brīvībai.

Demokrātijas un tehnoloģijas centrs atklāja, ka automatizētie mehānismi var nesamērīgi skart marginalizēto grupu runu.

20

Mākslīgais intelekts

Kā konstatējusi Oliva *et al* (2021), šādas tehnoloģijas nav paredzētas tikai izmantotās valodas uzraudzībai, piemēram, LGBTQ kopienā, kur “šķietama nepieklājība” un dažādu apzīmējumu, piemēram, “lezbiete”, ‘pederasts’ un ‘tranny’, lietošana notiek kā varas reklamācijas forma un sagatavo šīs kopienas locekļus, lai “sadzīvotu ar naidīgumu.”

Oliva et al (2021) norāda vairākus ziņojumus no LGBTQ aktīvistiem par satura dzēšanu, piemēram, transsieviešu izslēgšanu no Facebook pēc tam, kad viņa publicējusi fotogrāfiju ar jaunu frizūru un nosaukusi sevi par ‘tranny.’

Secinājums un citi ceļi?

Kā ir norādījis bijušais ANO speciālais ziņotājs vārda brīvības jautājumos David Kaye, “centralizēts internets, kurā dominē korporatīvi rīkojumi, ir draudzīgāks cenzūrai nekā horizontāls bloku un vietņu tīmeklis.”

IHRL, centralizēta satura moderācija

